Jaarverslag 2015

Knooppunt Kerken en Armoede

Knooppunt Kerken en Armoede

Het Knooppunt Kerken en Armoede is een projectalliantie met de volgende deelnemers:

- **Raad van Kerken in Nederland**
- **Protestantse Kerk in Nederland / Kerk in Actie**
- **Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad namens de Rooms-Katholieke Kerk**
- **Bisdom Groningen-Leeuwarden**
- **MissieNederland**
- **Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland**
- **Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt**
- **Nederlands Gereformeerde Kerken**
- **Leger des Heils**

Financieel dragen ook bij:

- **Cordaid Programma Nederland**
- **Sobriëtas - Katholieke matigheidsbeweging**
- **Gezamenlijke religieuzen in Nederland via KNR - Projecten in Nederland (PIN)**

Voorwoord

Mensen in de kerk willen zich laten inspireren door de persoon van Jezus Christus. Hij heeft tijdens zijn leven veel verhalen verteld, parabels, metaforen om zijn evangelie inzichtelijk te maken. Zo werd zijn verhaal een levendige vertelling en een levendmakende tekst. Als geen ander hamert hij - de voormalige timmerman uit Kafarnaüm - op het aambeeld van de gerechtigheid. Hij maakt duidelijk dat een nieuwe insteek van leven direct te maken heeft met de verdeling van geld. Als de belastingambtenaar Zacheüs Jezus onderdak verleent en met hem de maaltijd geniet, kiest hij een nieuwe insteek van leven die begint met het doneren van de helft van zijn bezittingen aan de armen (Lucas 19:8). En als Ananias en Saffira willen toetreden tot de armlastige gemeente in Jeruzalem verkopen ze bezit en worden ze geacht de opbrengst ten goede te laten komen aan het algemeen welzijn (Handelingen 5:4). Met een vertelling over een rijke man die zich in purper kleedt en een arme man Lazarus, die vol zweren bij de deur ligt, maakt Jezus duidelijk dat de consequenties van een asociale houding doorwerken over de grens van het leven heen (Lucas 16:23).
We leven in een tijd waarin zowel grote armoede zichtbaar is geworden, als enorme rijkdom. Diverse onderzoeken hebben de toegenomen ongelijkheid onder diverse bevolkingsgroepen aan het licht gebracht. Zulke grote maatschappelijke processen draai je niet zomaar even om. Noch doorbreek je de negatieve gevolgen ervan. Kerken zien wel de noden van mensen om hen heen en stellen middelen ter beschikking op zoek naar oplossingen: mensen, gebouwen, geld, kleding, maaltijden, tijd, aandacht. Kerken ontdekken binnen onze samenleving de plekken waar nieuwe noden zich aandienen, en doen wat op hun weg komt. Het is een diaconaal netwerk waarin oplicht hoe God omziet naar de meest kwetsbaren en nieuwe hoop ervaren wordt.

Klaas van der Kamp
Algemeen Secretaris Raad van Kerken in Nederland
Juli 2016

Knooppunt
Kerken en
Armoede

Een nieuw Knooppunt Kerken en Armoede

De kerken in Nederland hebben een lange traditie van samenwerking als het gaat om bestrijding van armoede in Nederland. In 1987 werd de interkerkelijke werkgroep 'De arme kant van Nederland' gevormd, die later werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA zou gaan heten. Onder auspiciën van de Raad van Kerken in Nederland en het arbeidspastoraat DISK heeft dit samenwerkingsverband tot in 2014 campagne gevoerd tegen verarming en verrijking. Doordat het financieel steeds moeilijker werd om het werk overeind te houden, moesten het landelijk bureau DISK en de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA in juni 2014 de deuren sluiten. Veel participanten betreurden het zeer dat daarmee de interkerkelijke inzet tegen verarming en verrijking in Nederland goeddeels verdween. Er werd gezocht naar mogelijkheden om de samenwerking opnieuw gestalte te geven in een nieuw te vormen Knooppunt Kerken en Armoede.

In de eerste helft van 2015 kregen de plannen voor het knooppunt steeds meer gestalte in een overlegreeks tussen de belangrijkste beoogde partners. Inhoudelijk en financieel wilden kerkgenootschappen en -gemeenschappen meedoen, en er werden enkele andere fondsen bereid gevonden financieel bij te dragen. In juni 2015 was er voldoende inhoudelijk en financieel draagvlak om te starten met het nieuwe interkerkelijk programma tegen armoede in Nederland. Het programma is beperkter van opzet dan dat van de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA was, maar biedt goede mogelijkheden om de doelstellingen van verbinding en versterking van diaconale inzet tegen verarming door lokale geloofsgemeenschappen te verwezenlijken. Er werd een freelance-medewerker aangetrokken om uitvoerend werk te doen voor een programma met in eerste aanleg een looptijd van anderhalf jaar: van juli 2015 tot en met december 2016.

Het Evangelie is een bron van handelen en motiveert het streven naar een solidaire en rechtvaardige samenleving waarin ieder mens meetelt.

Missie en visie

De missie van het Knooppunt Kerken en Armoede is het verbinden en versterken van de landelijke en lokale oecumenische inzet van kerken en diaconale organisaties bij het bestrijden van armoede in Nederland en deze zichtbaar maken. Deze inzet staat in een diaconale traditie van barmhartige ondersteuning aan mensen in armoede en het samen met hen opkomen voor hun rechten zodat ze volwaardig deel zijn van en hun bijdrage kunnen leveren aan onze samenleving. Het Evangelie is hierbij een bron van handelen en motiveert het streven naar een solidaire en rechtvaardige samenleving waarin ieder mens meetelt.

Het Knooppunt Kerken en Armoede

- ondersteunt de krachtenbundeling van kennis, expertise en inzet van landelijk en lokaal betrokken kerken en diaconale organisaties op het gebied van armoedebestrijding,
- brengt de lokale en landelijke diaconale inzet tegen armoede in kaart en bouwt een netwerk op waarin inspirerende praktijken gedeeld worden,
- ondersteunt de vergroting van de kwaliteit en relevantie van deze diaconale inzet, stimuleert innovatie en kennisdeling,
- verbindt kerken en diaconale organisaties zodat gezamenlijk, in bredere (gelegenheid)allianties, armoede tegen wordt gegaan in onze samenleving.

Programma

Het programma bestaat in hoofdlijnen uit de volgende onderdelen:

- Een publicatie met inspirerend voorbeelden van diaconaal handelen in de strijd tegen armoede in Nederland.
- Presentatie- en netwerkbijeenkomst.
- Digitaal knooppunt: website en nieuwsbrief.
- Armoedeonderzoek 2016.

De uitvoering van deze programmapunten, voor zover in 2015 gerealiseerd, komt in de volgende paragrafen aan de orde.

Contact

info@knooppuntkerkenenarmoede.nl
www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

De activiteiten

Op deze pagina's doen we kort verslag van de verscilende programmaonderdelen

Betrokkenheid troef

Vanuit plaatselijke kerken worden verrassend veel activiteiten ondernomen om mensen een steun in de rug te geven die naar de rand van de samenleving gedrukt zijn, financieel in de knel komen of in sociaal isolement raken. Van weggeefwinkels tot werkcafés, van maatjesprojecten tot steun aan vluchtelingen, van het bieden van gratis vakanties tot belangenbehartiging en lobby. Het Knooppunt Kerken en Armoede ziet het als een belangrijke taak om die veelheid aan diaconale initiatieven zichtbaar te maken en met elkaar in verbinding te brengen. De diverse projecten kunnen veel van elkaar leren, geïnspireerd raken en moed putten uit de wetenschap dat ze deel uitmaken van een brede beweging van barmhartigheid en gerechtigheid.

In de tweede helft van 2015 werd een groot aantal voorbeelden van plaatselijke initiatieven verzameld en beschreven. Uiteindelijk zouden er 70 initiatieven in een mooie bundel terechtkomen, verdeeld over 10 categorieën, met elk 7 voorbeelden. Aan de beschrijvingen van voorbeelden werden een inleiding en een beschouwing over de rol van kerken in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting toegevoegd. Het geheel werd gelardeerd met citaten vanuit de initiatieven en uitspraken van kerkleiders en diaconaal werkers.

De bundel werd gedrukt en verspreid in een oplage van 2000 exemplaren.

Tien maal zeven

De tien categorieën van diaconale initiatieven in de bundel zijn:

- **Wijkgerichte aanpak**
- **Maatjesprojecten**
- **Vluchtelingen en migranten**
- **Duurzaamheid**
- **Arbeid en werkloosheid**
- **Noodhulp en voedselhulp**
- **Kinderen en jongeren**
- **Vakantie**
- **Belangenbehartiging en lobby**
- **Bewustwording, actie en creativiteit**

Startmiddag

Achter de schermen draaide het Knooppunt in 2015 volop, maar de officiële presentatie voor de buitenwacht zou plaatsvinden op 22 januari 2016. Er werd een startbijeenkomst voorbereid, gericht op mensen die zich vanuit plaatselijke kerken bezighouden met armoedebestrijding, samen met regionale en landelijke kerkelijke vertegenwoordigers, ondersteuners en beleidsmakers.

Het motto van de bijeenkomst was 'Betrokkenheid troef', tevens de titel van de bundel met inspirerende diaconale initiatieven tegen armoede in Nederland waarvan het eerste exemplaar op deze dag zou worden aangeboden. Presentaties door enkele initiatieven uit de bundel was één van de programmaonderdelen. Naast die presentaties en de aanbieding van de bundel aan de burgemeester van Houten en de voorzitter van het Christelijk Sociaal Congres stonden twee inleiders op het programma, die kort maar krachtig neerzetten hoe zij de betekenis zien van de kerkelijke inzet tegen armoede in Nederland. Een paneldiscussie en muzikale intermezzo's zouden de gevarieerde bijeenkomst afronden.

De bijeenkomst zou ruim 120 deelnemers trekken.

Website en nieuwsbrief

Samen met de presentatie van het Knooppunt als zodanig - tijdens de startmiddag - zou ook de website gelanceerd worden. Kort na de startmiddag zou bovendien een eerste digitale nieuwsbrief worden gemaakt en verspreid, om de start van het Knooppunt bekend te maken, verslag te doen van de startbijeenkomst en informatie te geven over de publicatie 'Betrokkenheid troef'.

www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

In de tweede helft van 2015 vonden de voorbereidingen hiervoor plaats. De technische inrichting en de vormgeving van de website werden uitgewerkt, er werd een structuur en indeling gekozen en een deel van de inhoud werd geplaatst op www.knooppuntkerkenenarmoede.nl.

Hiermee werd de basis gelegd voor het vervullen van de functie van digitaal knooppunt, waar uitwisseling kan plaatsvinden van informatie, nieuws en goede voorbeelden van diaconaal handelen in de strijd tegen armoede in Nederland.

Armoede-onderzoek 2016

Dit zijn de deelnemers aan het Armoedeonderzoek 2016:

- Bisdommen Rooms-Katholieke Kerk
- Vincentiusvereniging Nederland
- Protestantse Kerk in Nederland / Kerk in Actie
- Remonstrantse Broederschap
- Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
- Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt
- Nederlands Gereformeerde Kerken
- Evangelische Broedergemeente
- Gemeente aangesloten bij MissieNederland
- Algemene Doopsgezinde Sociëteit
- Oud-Katholieke Kerk
- Oecumenische / (inter)kerkelijke noodfondsen / solidariteitsfondsen

Armoedeonderzoek 2016

Een belangrijk programmaonderdeel van het Knooppunt is het organiseren van een breed interkerkelijk onderzoek naar hulpverlening door diaconieën, parochiële caritasinstellingen en andere kerkelijke organisaties in Nederland. Dit survey-onderzoek bouwt voort op een eerdere reeks van zes rapporten (2002, 2005, 2006, 2008, 2010, 2013). Door dit onderzoek te herhalen kan de vinger aan de pols worden gehouden. Zo kunnen ontwikkelingen in de kerkelijke ondersteuning van mensen die financieel in de knel raken worden gevolgd. Dat biedt inzichten waarmee kerkelijk beleid kan worden verbeterd en waarmee signalen over armoede in Nederland kunnen worden doorgegeven aan politiek en samenleving.

De uitvoering van het onderzoek vindt plaats in 2016. De vragenlijsten kunnen in maart, april en mei worden ingevuld. Analyse en het maken van een rapport vinden daarna plaats, uitmondend in een presentatie eind oktober 2016.
Dat betekent niet dat er in 2015 geen tijd in gestoken is. Een taakgroep met leden van het Knooppunt en onderzoekers is in juni gestart met het benaderen van landelijke kerkgenootschappen en -gemeenschappen om mee te doen. Participanten verspreiden de enquête onder de (diaconale organen van) de aangesloten lokale kerken. De meeste dragen ook financieel bij aan realisering van het onderzoek. In het najaar ontvingen de deelnemers een briefing met de planning en werd een tweede briefing voor januari voorbereid.
Een tweede taak in de voorbereiding was het opstellen van de vragenlijst voor het onderzoek. Deze blijft in grote lijnen hetzelfde als in voorgaande onderzoeken. Dat is van belang voor vergelijkingen in de tijd. Daarnaast zijn er verbeteringen aangebracht en enkele nieuwe elementen toegevoegd. Ook de technische voorbereiding van de webpagina en de online-enquête hoorde bij deze fase.
Tenslotte werd een planning gemaakt voor de uitvoerende fase in 2016. Daarbij horen ook afspraken over te schrijven aanvullende hoofdstukken en de vorm waarin de rapportage wordt gegoten.

Armoede
onderzoek
2016

Vooruitblik

De werkplannen voor 2016 voorzien aan de ene kant in het uitbrengen van een aantal digitale nieuwsbrieven, waarin de ontwikkelde activiteiten met het boek 'Betrokkenheid troef' en de presentatiedag worden voortgezet. Voorbeelden van lokale initiatieven wisselen af met het signaleren van studies, het aanreiken van netwerken en het attenderen op elkaars activiteiten binnen kerken, regionaal of landelijk.
In het voorjaar 2016 zijn bijna 4.000 vragenlijsten verspreid onder kerken. Na half mei 2016 wordt er gewerkt aan het uitwerken van de verkregen antwoorden. Het onderzoek zal met een grote werkdag worden gepresenteerd op 28 oktober 2016. Tevens worden de resultaten omgewerkt naar een publieksbrochure, die binnen kerken verspreid kan worden.
De plannen voor het eerste halve jaar van 2017 voorzien ook in een volgende werkdag of netwerkdag. En op de site en met digitale nieuwsbrieven zal voortgewerkt worden aan het beschrijven van lokale initiatieven en het met elkaar verbinden van mensen, die actief zijn binnen kerken in hun strijd tegen armoede en verschulding.

Beelden van de startmiddag van het Knooppunt Kerken en Amoede op 22 januari 2016

Geef mij de geest van moed

God, geef mij de geest van moed,
Dat ik kracht mag krijgen om onrecht te bestrijden.
Geef mij de geest van verzet,
dat ik mij niet zomaar neerleg
bij de huidige status quo.
Geef mij de geest van mededogen,
dat ik de wereld mag zien
door de ogen van anderen.
Om de geest van zachtheid vraag ik ook,
dat ik mag luisteren naar de stem van de armen
zonder mijn dromen uit het oog te verliezen
in mijn ongeduld naar actie.

Schenk mij uw Geest, God,
de Geest van waarheid,
de Geest van gerechtigheid en hoop.
En als ik rust of werk,
laat het dan zijn met een toekomstvisie:
een toekomst waarin allen verbonden zijn
door banden van menselijkheid;
een toekomst waarin niemand nog geketend is
aan een onmenselijke schuldenlast.
Amen.

Linda Jones, overgenomen uit Medemens3

oikomene

missie nederland

Cordaid

Kerk in Actie

diaconaal steunpunt
voor de gkv en ngk kerken

Konferentie Nederlandse Religieuzen
knr

LKDB

Diaconaat CGK

Sobriëtas

Bisdom Groningen Leeuwarden

Leger des Heils

Knooppunt Kerken en Armoede

info@knooppuntkerkenenarmoede.nl
www.knooppuntkerkenenarmoede.nl